

Zpravodaj ombudsmana

2/2024

Úvodní slovo

Milé čtenářky, milí čtenáři,

srdečně vás vítáme u dalšího čísla Zpravodaje ombudsmana.

Když jsme poprvé vydali zpravodaj v nové podobě, psali jsme, že ho chceme mít srozumitelný. Naše snaha zpravodajem nekončí. Chceme, aby se lidem dobře četlo všechno, co v Kanceláři píšeme. A aby se o to samé snažily i ostatní úřady. Srozumitelnější veřejná správa je naše velká priorita, protože je co zlepšovat a výsledek prospěje úplně všem.

Na pomoc nejen úřednictvu jsme sepsali příručku "[Jak psát srozumitelně úřední texty](#)". Je plná praktických rad a příkladů pro všechny, kdo něco píšou. A chtějí, aby to někdo četl.

Snad jako tento zpravodaj.

Moc děkujeme a budeme se těšit zase v květnu.

Tým Kanceláře veřejného ochránce práv

Pomohli jsme napravit chybu úřadu

Poučili jsme úřady, jak mají jednat s účastníky řízení o dodatečném povolení stavby (1360/2023/VOP)

Stavební úřad musí oznámit všem účastníkům řízení (zejména dotčeným sousedům), že zahájil řízení o dodatečném povolení stavby. A to bezodkladně poté, co obdrží (i neúplnou) žádost stavebníka. Také je musí informovat o dalším průběhu řízení (například o přerušení řízení nebo o prodloužení lhůty k doplnění podkladů).

Krajský úřad se musí zabývat e-mailem bez elektronického podpisu, ve kterém si občan stěžuje na nečinnost stavebního úřadu.

Stěžovatelka požádala stavební úřad, aby zahájil řízení o odstranění nepovolené střechy a podkroví v jejím sousedství. Ten ho zahájil, aniž by jí o tom informoval. Rovněž ji ani další sousedy nevyrozuměl o tom, že sousedka (stavebník) požádala o dodatečné povolení stavby. Stále totiž čekal na to, až sousedka doplní svou žádost a opakovaně jí k tomu prodlužoval lhůtu. Čas běžel a stěžovatelka ani další sousedé neměli o krocích stavebního úřadu tušení. Stěžovatelka proto napsala krajskému úřadu e-mail, ve kterém chtěla, aby zasáhl vůči nečinnému stavebnímu úřadu. Ten jí sdělil, že se bude moci případem zabývat až poté, co doplní svůj e-mail elektronickým podpisem. Stěžovatelka to neudělala a trvala na tom, aby úřady řešily nepovolenou stavbu.

Vytkli jsme stavebnímu úřadu, že neinformoval stěžovatelku a další účastníky řízení o svých krocích. Pokud by to udělal, zabránil by jejich stížnostem na jeho zdánlivou nečinnost. Stavební

úřad uznal, že pochybil a začal jim posílat informace o aktuálním průběhu řízení. Krajský úřad na základě naší žádosti vyrozuměl ostatní podřízené stavební úřady o potřebě včasného informování účastníků řízení. Totéž udělalo i Ministerstvo pro místní rozvoj ve vztahu k ostatním krajským úřadům. Krajský úřad dále přislíbil, že se v budoucnu bude zabývat i e-maily bez elektronického podpisu ohledně nečinnosti stavebních úřadů.

Zjistili jsme, že Ministerstvo vnitra nezákonně odňalo azyl několika desítkám azylantů (589/2023/VOP)

Ministerstvo vnitra může azylantovi odejmout azyl, pokud má poznatky o tom, že dobrovolně pobývá ve státě, který opustil z důvodů pronásledování nebo odůvodněného strachu z něho [§ 17 odst. 1 písm. e) zákona č. 325/1999 Sb.].

Ministerstvo vnitra odňalo azyl desítkám azylantů. Argumentovalo tím, že mu podle záznamů v jeho úředních evidencích nenahlásili aktuální adresu pobytu v České republice nebo rodinné vazby, a také nepožádali o prodloužení průkazu o povolení k pobytu na našem území. Do spisů přitom nezaložilo důkazy o tom, že nahlíželo do úředních evidencí, a co v nich zjistilo. Ve spisech se rovněž nenacházely žádné dokumenty, které by nasvědčovaly tomu, ve kterém státě a z jakého důvodu se azylanti nacházejí.

Shledali jsme, že ministerstvo dostatečným způsobem neprokázalo, že jsou splněny podmínky pro odnětí azylu. Ministr vnitra se ztotožnil s našimi závěry. Současně přislíbil, že se jimi ministerstvo bude v budoucnu řídit.

Útěky a dopisy byly voláními jedenáctiletého chlapce o pomoc. OSPOD s ním však odmítal mluvit a poslal ho do zařízení (10801/2022/VOP)

OSPOD musí mluvit s dítětem o důvodech jeho výhrad k péči jednoho rodiče, nebrání-li tomu rozumové schopnosti dítěte.

Chlapec dlouhodobě a různými způsoby sděloval, že si přeje bývat u otce méně než u matky. OSPOD s ním o tom odmítal hovořit. Komunikoval pouze s rodiči, kteří se však neuměli na ničem dohodnout. Chlapec proto několikrát utekl místo toho, aby šel k otci. Bezprostředně po třetím útěku ho OSPOD navrhl svěřit do zařízení. Ani o tomhle s ním nemluvil. Do té doby ho ani nepovažoval za ohrožené dítě, kterému by měl poskytovat větší podporu. Před jeho odebráním z péče rodičů jim ani nedal příležitost, aby chlapci zajistili krizovou psychologickou pomoc, kterou jim přitom sám doporučil.

Byť jsme považovali návrh OSPOD za ukvapený, nemohli jsme chlapcův pobyt mimo rodinu již ovlivnit. OSPOD jsme však přiměli, aby upravil své interní postupy. Napříště by tak měl více hovořit s dětmi a považovat za ohrožené i děti, které dlouhodobě stojí uprostřed vyhrocených sporů rodičů.

Pomáháme lépe ochránit stavby, které se mají stát kulturní památkou (sp. zn. 13007/2022/VOP)

Stavební úřad musí v průběhu řízení o prohlášení stavby kulturní památkou (§ 3 zákona č. 20/1987 Sb.) spolupracovat s orgánem památkové péče (§ 8 odst. 2 zákona č. 500/2004 Sb.). Rovněž musí dohlížet na to, aby stavebně-technický stav stavby neohrozil zájem památkové péče [§ 132 odst. 1 a odst. 3 písm. c) zákona č. 183/2006 Sb.].

Zabývali jsme se ukvapenou demolicí historické vily v Brně, k níž došlo poté, co delší dobu chátrala za nečinného přihlížení majitele i úřadů. V době, kdy Ministerstvo kultury jednalo o jejím

prohlášení kulturní památkou, majitel odstranil štukovou výzdobu, střechu, a také zboural historickou verandu. Stavba pak podléhala rychlé zkáze.

Vytkli jsme stavebním úřadům, že se řadu měsíců nezajímaly o chátrající vilu a dostatečně nekontrolovaly dění na stavbě. Kritizovali jsme je rovněž za to, že nespolupracovaly s orgány památkové péče na její ochraně a záchraně. Úřady slíbily, že do budoucna změní svůj přístup a budou více kontrolovat hodnotné stavby čekající na jejich prohlášení kulturní památkou.

Doporučili jsme Ministerstvu kultury, aby připravilo metodický pokyn upravující pravidla předběžné ochrany staveb, které se mají stát kulturní památkou. To na něm začalo pracovat společně s Ministerstvem pro místní rozvoj. Výsledek jejich spolupráce i další podobné případy budeme pečlivě sledovat.

Pomohli jsme

Naše závěry pomohli stěžovateli k vítězství u soudu a k získání odškodnění za nepřiměřenou délku řízení (sp. zn. 5246/2019/VOP)

Úřad práce nepřiznal stěžovateli podporu v nezaměstnanosti kvůli tomu, že nezískal potřebnou dobu důchodového pojištění. Šetřením jsme zjistili, že úřad práce pochybil tím že, vycházel pouze z údajů v žádosti, ve které byly nesrovnalosti. Pokud by ověřil údaje, tak by zjistil, že stěžovatel splnil podmínku pro nárok na podporu. Navrhli jsme úřadu práce, aby stěžovateli dodatečně přiznal a doplatil podporu. Úřad práce ani nadřízené ministerstvo nám však nevyhověly.

Stěžovatel se současně obrátil se správní žalobou na Městský soud v Praze. Později ji doplnil o naše právní argumenty. Soud dal stěžovateli za pravdu, proto zrušil rozhodnutí ministerstva. To se ještě pokusilo zvrátit výsledek řízení kasační stížností, avšak neúspěšně. Stěžovatel tak po 4 letech správního a soudního řízení konečně získal neprávem odepřenou podporu. Mimo to obdržel od ministerstva náhradu nemajetkové újmy způsobené nepřiměřenou délkou řízení ve výši 52 000 Kč (tedy přibližně trojnásobku podpory).

Napomohli jsme ke změně výkladu při rozhodování o příspěvku na bydlení u rodičů, kteří mají dítě ve střídavé péči

Úřad práce při rozhodování o příspěvku na bydlení přihlíží k příjmu všech osob, které se posuzují společně. Počet těchto osob ovlivňuje také výši uznatelných nákladů na bydlení.

Dítě, které je ve střídavé péči rodičů, úřad práce přednostně posuzuje společně s rodičem, který ve vztahu k němu uplatňuje slevu na dani. Není-li to možné, úřad práce vychází z dohody rodičů. Pokud se nedohodnou, úřad práce zohlední rozsah péče o dítě stanovený v rozhodnutí soudu o střídavé péči.

Několik rodičů, kteří mají dítě ve střídavé péči, neúspěšně požádalo úřad práce o příspěvek na bydlení. Ten jim ho nepřiznal, protože se nedohodli, se kterým z nich se bude dítě společně posuzovat. S tímto postupem jsme nesouhlasili. Namítali jsme, že úřad práce měl v těchto případech sám rozhodnout o tom, u kterého z rodičů k dítěti přihlídnout. Úřad práce ani Ministerstvo práce a sociálních věcí se s námi neztotožnily. Rodičům, kteří nás v této věci žádali o pomoc, jsme proto doporučili, aby se obrátili na správní soud.

Nejvyšší správní soud v nedávném rozsudku potvrdil náš závěr. Poskytl také úřadu práce návod, kdy a za jakých podmínek se dítě, které je ve střídavé nebo společné péči rodičů, posuzuje

společně s jedním nebo druhým rodičem (sp. zn. [7 Ads 138/2022-26](#)). Ministerstvo na podkladě tohoto rozsudku změnilo metodickou instrukci pro úřady práce.

Radíme s poplatkem za komunální odpad (6635/2023/VOP)

Spoluvlastníci bytové jednotky jsou povinni plnit poplatkovou povinnost k poplatku za obecní systém odpadového hospodářství společně a nerozdílně (§ 10p zákona č. 565/1990 Sb.). Pokud jeden ze spoluvlastníků uhradí celý poplatek, nemůže již správce poplatku požadovat jeho zaplacení po dalších spoluvlastnících.

Řešili jsme dotaz tří sourozenců, kteří společně zdělili byt po rodičích. Byt teď pronajímají. Ptali se, zda musí každý z nich za byt zaplatit poplatek za komunální odpad. V obci je zavedený poplatek za [obecní systém odpadového hospodářství](#).

Nejprve je třeba zjistit, zda má nájemce u sourozenců přihlášený trvalý pobyt. Pokud ano, platí poplatek za komunální odpad jenom on. Pokud tam nájemce ani nikdo jiný nemá přihlášený trvalý pobyt, musí zaplatit poplatek sourozenci. To, že poplatek mají zaplatit společně a nerozdílně, znamená, že například může jeden z nich uhradit celý poplatek, nebo každý zaplatí třetinu. Záleží, jak se mezi sebou domluví.

Pomohli jsme pánovi se zrakovým postižením k vyššímu invalidnímu důchodu (139/2023/VOP)

Datum vzniku invalidity má zásadní význam pro posouzení podmínek nároku na invalidní důchod. Posudkový lékař musí v posudku o invaliditě přesvědčivě zdůvodnit, kdy invalidita vznikla.

Pojištěnec mladší 28 let má nárok na invalidní důchod v mimořádných případech, pokud je přetržka v době pojištění v období mezi jeho 18. rokem života a datem vzniku invalidity kratší než jeden rok (§ 42 odst. 3 zákona č. 155/1995 Sb.).

Stěžovatel se na nás obrátil kvůli nízkému invalidnímu důchodu. V roce 2023 pobíral invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně jen ve výši 5 865 Kč. Podle lékaře byl invalidní od doby, kdy oslepl kvůli komplikacím způsobených cukrovkou.

Protože stěžovatel trpěl vážnými zdravotními problémy už od dětství, požádali jsme Českou správu sociálního zabezpečení o nové posouzení data vzniku invalidity a zaslali jí zdravotnickou dokumentaci stěžovatele. ČSSZ po naší žádosti nařídila mimořádnou kontrolní lékařskou prohlídku, při které posudkový lékař stanovil dřívější datum vzniku invalidity. Díky tomu stěžovatel splnil podmínky nároku na invalidní důchod v mimořádných případech a získal výrazně vyšší důchod.

Radili jsme v diskriminačních věcech

Posuzovali jsme, jestli je diskriminační požadovat po firemních právnících, aby předložili zaměstnavateli diplom z české univerzity (5574/2023/VOP)

Zaměstnavatel diskriminuje uchazeče o místo firemního právníka, pokud ho odmítne jen proto, že vystudoval práva v zahraničí, přestože uchazeč má znalosti a dovednosti, které zaměstnavatel požaduje.

Stěžovatelka vystudovala práva na Slovensku. Tvrdí, že čeští zaměstnavatelé, kteří hledají firemního právníka, v inzerátech často požadují, aby vystudoval práva v Česku. Stěžovatelka již

několik let pracovala v Česku jako firemní právnička. Přesto ji nyní zaměstnavatelé odmítají jen kvůli diplomu ze Slovenska.

Zjistili jsme, že požadavek, aby právník vystudoval v Česku, může být diskriminační, ale ne vždy. Záleží na konkrétních potřebách a požadavcích zaměstnavatele a na tom, zda je právník splňuje. O tom nerozhoduje nutně to, ve které zemi právník vystudoval, ale jeho konkrétní znalosti, dovednosti a zkušenosti. Právník s diplomem ze zahraničí a letitou úspěšnou praxí v Česku může požadavky zaměstnavatele splnit podstatně lépe než jiný právník s českým diplomem. Pokud tedy zaměstnavatel odmítne uchazeče jen kvůli zahraničnímu diplomu, nejspíš ho diskriminuje.

Šlo by přitom o nepřímou diskriminaci z důvodu státní příslušnosti, protože neutrální podmínka studia v Česku dopadne převážně na cizince. To, zda je konkrétní uchazeč cizinec, nebo ne, přitom není podstatné – diskriminován by byl i Čech se zahraničním diplomem.

Vyloučení fyzioterapeutky se zrakovým postižením z kurzu nemusí být diskriminační (1294/2023/VOP)

Zrak, díky kterému může fyzioterapeut kontrolovat reakce těla pacienta, je pro výkon terapie Vojtovou metodou důležitý.

Stěžovatelka se zúčastnila kurzu Vojtovy metody pro děti, který je určen pro fyzioterapeuty-profesionály. Výuka probíhá na dětských pacientech. Ředitelka zdravotnického zařízení, které kurz pořádá, ji z něho po dvou dnech vyloučila. Obávala se, že stěžovatelka nebude kvůli svému zrakovému postižení schopná ani při výuce správně provádět terapii Vojtovou metodou. Tím by mohla nezáměrně poškodit zdraví pacientů.

Podle našeho názoru je podstatné, aby fyzioterapeut dostatečně viděl na celé tělo pacienta. Je totiž důležité, aby ho mohl vyšetřit a také v průběhu terapie vnímat, jak tělo reaguje. Ředitelka a stěžovatelka se neshodly na tom, zda je zrak stěžovatelky dostatečný. Vzhledem k tomu, že nemáme možnost ověřit zdravotní stav stěžovatelky, nemůžeme prokázat, zda ji ředitelka diskriminovala nebo ne.

Ověření totožnosti klienta-cizince může být pro banku náročnější (1052/2023/VOP)

Pokud banka neumožňuje klientům-cizincům uzavřít smlouvu o finančních službách online, protože nemůže spolehlivě ověřit jejich totožnost jinak než osobně, nejedná se o diskriminaci.

Banka neumožnila stěžovateli zřídit některé finanční produkty online, protože má polské občanství. Kvůli kontrole dokladů totožnosti musela přijít na pobočku. V tom spatřovala diskriminaci, neboť čeští občané si u banky stejné produkty mohou zřídit online.

Banka má zákonnou povinnost ověřit totožnost klienta. U českých občanů probíhá ověření v mobilní aplikaci automaticky, protože software banky porovná klientem vyfocený český doklad totožnosti s informacemi v základních registrech. U cizinců banka nemá k dispozici databázi, s níž by mohla doklad porovnat. Možná se tak stane v budoucnu, nicméně postup banky při ověřování totožnosti je nutné posuzovat ve světle toho, co je právně a technicky možné v tuto chvíli. Proto byl postup banky oprávněný a nešlo o diskriminaci.

Navštěvujeme zařízení

Už od roku 2006 jsme národním preventivním mechanismem – chráníme lidi před špatným zacházením. Proto navštěvujeme zařízení, kde jsou lidé omezení na svobodě nebo závislí na poskytované péči. Jedná se například o věznice, dětské domovy nebo domovy pro seniory. Od

roku 2018 rovněž sledujeme, jak Česká republika naplňuje práva lidí s postižením podle Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením. Proto navštěvujeme také zařízení, kde jsou lidé se zdravotním postižením.

V lednu 2024 jsme uskutečnili dvě návštěvy. A to Psychiatrické léčebny Petrohrad a policejních cel v Brně. V únoru 2024 proběhlo celkem pět návštěv. Konkrétně Zařízení pro zajištění cizinců Bělá – Jezová, policejních cel ve Znojmě a Vyškově, Dětského domova Chomutov a dále dětského centra při Fakultní Thomayerově nemocnici v Praze.

V lednu 2024 jsme také sledovali správní vyhoštění cizince ze Zařízení pro zajištění cizinců Balková do Německa.

Zkoumali jsme

Jak vypadá ochrana před diskriminací v Česku ve vybraných oblastech?

V roce 2021 jsme vydáním [monitorovací zprávy](#) začali tříletý proces systematického sledování naplňování práva na rovné zacházení a dodržování zákazu diskriminace ve třech oblastech:

- vzdělávání Romů,
- rovné odměňování žen a mužů
- a změny právní úpravy, které by měly zajistit lepší ochranu obětí diskriminace a vymahatelnost jejich práv.

Vývoj v těchto oblastech jsme sledovali ve [druhé](#) a [třetí](#) monitorovací zprávě. V tomto období došlo pouze k menším změnám.

Naši monitorovací činnost jsme završili [čtvrtou](#) monitorovací zprávou. Zaměřili jsme se na vývoj v roce 2023 a shrnuli jsme závěry z celého monitorovacího období. Naším cílem nebylo jen sledovat změny ve vybraných oblastech, ale do procesu změn se aktivně zapojit. Proto jsme představili několik doporučení pro ministerstva a obce, jejichž splnění může vést k většímu naplnění práva na rovné zacházení v Česku.

Doporučili jsme například:

- založit pracovní skupinu, která vytvoří metodické materiály pro diagnostiku a překonávání sociálního znevýhodnění dětí a žáků,
- přijmout plán desegregace a vhodně nastavit školské obvody,
- předložit novelu zákoníku práce, která stanoví, že právní jednání, kterým se zaměstnanci zaváží k mlčenlivosti o výši své mzdy, bude nicotné,
- přijmout některé úpravy procesních předpisů, které podpoří přístup obětí diskriminace ke spravedlnosti.